

Børn uden fædre

I England vokser 22 % af alle børn op i familier, hvor der ikke er en fader til stede. *Stakkels* faderløse børn burde man vel sige? Måske for 30 år siden; men i vore dage er der tilsyneladende ingen grund til at stakle disse børn. Det tyder i hvert fald to nye engelske undersøgelser på.

At man kunne have en anden mening for 30 år siden, beror på, at der i midten af 1970'erne blev offentliggjort en række artikler, der tydede på, at faderløse børn og især faderløse drenge trivedes langt ringere i tilværelsen end børn, der havde en fader derhjemme. Disse fund har naturligvis givet anledning til bekymring over det ret stærkt tiltagende antal børn, der i de senere år har fået den skæbne at vokse op i et hjem uden en fader. I forhold til i 1970'erne, hvor det mest drejede sig om fraskilte forældre, hvor børnene voksede op hos en moder, der blev enlig efter en skilsmisse, så drejer det så i vore dage – derudover – om to nyere grupper af børn: De, der vokser op hos en moder, der simpelt hen har foretrukket at være alene om pasningen af barnet, og de, der vokser op hos to mødre, der lever i et lesbisk parforhold. Ifølge forfatterne til den første af de to undersøgelser, vi ser på her, Fiona MacCallum og Susan Golombok fra universitet i London, er det vigtigt at spørge om, hvorvidt de gamle resultater for familier, hvor der *har* været en fader (inden skilsmissen), kan overføres til de nyere familietyper, hvor der *aldrig* har været en fader, altså hos selvvalgt enlige mødre og lesbiske parforhold.

De to engelske forskere giver tre gode grunde til at tvivle på, om man uden videre kan generalisere de tidligere negative fund fra skilsmissemfamilier til familier med frivilligt fravær af fædre i hjemmet lige fra barnets fødsel.

For det første har et barn i en skilsmissemfamilie oplevet tabet af en fader, der en gang har været der, og det kan være dette savn mere end det senere blotte fravær af faderen, der svækker børnenes trivsel. For det andet har børn i skilsmissemfamilier oftere oplevet stærk disharmoni og direkte ufred i hjemmet i perioden op til skilsmissen (og måske endda i årene efter skilsmissen), og flere andre undersøgelser tyder på, at børn, der har oplevet en konfliktfyldt skilsmisse mellem forældrene, af denne grund trives dårligere senere hen. For det tredje kan det tænkes, at der hos den fraskilte moder efter skilsmissen opstår en stærk nedsat trivsel, at det direkte smitter af på børnene. Det er der også forskning der tyder på. Men ingen af disse tre årsager til vantrivsel hos børn hos fraskilte mødre, ville forventes

at være til stede som risiko-faktor for vantrivsel hos børn, der vokser op hos kvinder, der helt frivilligt har fravalgt en mand i hjemmet fra børnenes fødsel.

I nogle få tidligere undersøgelser har man fundet at børn, der vokser op hos to lesbiske mødre, ikke havde mere vantrivsel – snarere mindre – end børn, der voksede op hos to heteroseksuelle forældre. Men som de to engelske forskere siger, så ved man ikke, om denne konklusion også holder stik, når børnene bliver ældre og måske netop senere i barndommen kommer til at savne en fader i hjemmet?

For at undersøge dette nærmere har de to forskere derfor genundersøgt en stor gruppe 12-13-årige børn, som er vokset op i tre slags familier: 1) Almindelige heteroseksuelle familier med fader og moder. 2) Enlige mødre, som har foretrukket at være alene siden barnets fødsel (eller i hvert fald ikke truffet en partner, de ville fortrække frem for 'enligheden'). 3) Tomødrerfamilier, hvor de to mødre lever i et lesbisk parforhold. Der er tale om en genundersøgelse, idet de samme børn blev undersøgt for syv-otte år siden, og her fandt man absolut ingen forskel i trivsel på noget område. Den eneste forskel var, at mor-barn-forholdet i de faderløse familier så ud at være mere varmt og nært, hvilket formodentligt beror på, at kvinderne i disse familier har taget sig mere af deres børn på grund af fraværet af en fader i hjemmet.

Ved den omtalte genundersøgelse fokuserede de to forskere især på tre ting: Mødrenes egen trivsel, mor-barn-forholdet og børnenes trivsel.

Angående mødrenes trivsel blev mødrene i de tre familiergrupper bedt om at udfylde spørgeskemaer over deres daglige oplevelser af angst eller depression. Det viste sig, at alle de tre mødregrupper i gennemsnit scorede næsten helt ens; den eneste lille undtagelse var, at de lesbiske mødre scorede lidt lavere på depressionsskemaet og noget lavere på angstskemaet.

Undersøgelsen af mor-barn-forholdet foregik ved hjemmebesøg og faldt i tre dele. For det første scorede man moderens varme og nærhed til barnet. Den tidligere forskel vedrørende mere varme og nærhed hos mødrene til faderløse børn viste sig at være forsvundet, nu da børnene var blevet tolv-tretten år gamle (hvilket måske er meget godt for børn i den alder, hvor de skal til at blive selvstændige). For det andet indhentede man et mål for børnenes oplevelse af mødrenes hjælpsomhed og vilje til at diskutere problemer. Her scorede børnene fra de faderløse familier klart højere end børnene fra de almindelige familier (hvor børnene sikkert også fik nogen hjælp fra deres fædre). Endelig fik man et mål for både mødrenes oplevelse af barnets "hengivenhed" og børnenes oplevelse af mødrenes ditto, og heller ikke her var der nogen væsentlig forskel mellem de tre grupper.

Redaktionsgruppen består af:

Ask Elklit,
Thomas Nielsen (redaktør),
Dion Sommer &
Peter Krøjgaard,
alle fra
Psykologisk Institut,
Aarhus Universitet.

Sekretariat:
Ingrid Graversen
(træffes man-fr.
kl. 9-15 på
tlf. 89 42 49 00,
direkte: 89 42 49 21)

Den tredje del af undersøgelsen, der fokuserede på børnenes egen trivsel var baseret på grundige interview med børnene selv, deres mødre og deres skolelærere, og herigenem opnåede man en række mål for børnenes trivsel både hjemme og i skolen. Der er imidlertid ingen grund til at gå i detaljer med disse mål, idet der ikke var nogen som helst forskel på trivslen i de tre grupper af børn på noget af målene. Så den helt overordnede konklusion på denne undersøgelse er altså, at børn fra faderløse hjem, hvor der aldrig har været en fader – til stærk forskel for børn fra skilsmisseg familier – trives nøjagtig lige så godt som børn fra almindelige intakte heteroseksuelle familier.

Mens denne undersøgelse beskæftigede sig med muligheden for *åbenlyse* psykologiske forskelle på børn fra hjem med og uden en fader, har en anden gruppe engelske forskere undersøgt muligheden for eventuelt mere *dybtliggende* psykologiske forskelle på børn fra de tre typer af familier. I denne undersøgelse blev børnene, der var i seks-syv-årsalderen bedt om at digte en historie, mens de legede med dukker. Konkret foregik det ved, at børnene fik udleveret nogle dukker, der forestillede forskellige familiemedlemmer (fader, moder og børn) og så startede forskerne med at fortælle barnet en "halv historie" og midt i historien standsede de op og bad barnet om at fortælle, hvad det så troede der skete.

Det lykkedes det på denne måde at få stort set alle børnene til at fortælle en række frit opfundne historier om disse dukkefamilier, og derefter blev de båndoptagne historier scoret for en lang række karakteristika, uden at de, der scorede historierne, vidste, hvilken type af familier det enkelte barn kom fra.

Der blev scoret mange ting som fx vred eller kærlig opførsel hos enten faderen og moderen eller børnene, men der er heller ingen grund til at gå i detaljer med denne undersøgelse: Ligegyldigt hvilken egenskab ved de forskellige historier man så på, fandt man ikke skygge af forskel på børnene

fra de tre familier. Så mens den foregående undersøgelse dokumenterer, at børn i de tre familietyper trives lige godt, så viste denne undersøgelse tilsyneladende, at børn fra de tre familietyper heller ikke adskiller sig i deres indre forestillingsverden, efter hvordan mennesker i almindelighed har det med og opfører sig over for hinanden.

tn

Kilder: MacCallum, F. & Golombok, S. (2004). Children raised in fatherless families from infancy: a follow-up of children of lesbian and single heterosexual mothers at early adolescence. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 45(8). 1407-1419.

Perry, B., Burston, A., Stevens, M., Golding, J., Steele, H. & Golombok, S. (2004). Children's lay Narratives: What They Tell Us About Lesbian-Mother Families. *American Journal of Orthopsychiatry*, 74(4). 467-479.